

Pauka Károlyné:

Kísérlet a hallgatókkal való differenciáltabb
foglalkozásra

E cikkben az 1975. decemberi nevelési értekezletre készült anyag azon részeit ismertetem, melyek kifejtésére az értekezleten az idő rövidege miatt nem került sor.

Nem hiszem, hogy a magyar iskolákban, beleértve az egyetemeket is, a mi csoportjainknál heterogénebb összetételű osztályokat vagy csoportokat lehetne találni. Ott, ha más nem is, legalább a közös nyelvtudás egyesíti a tanulókat. De itt legfeljebb az a - sokszor a maguk számára sem végleges - elhatározás a közös, hogy orvosok, mérnökök vagy közgazdászok akarnak lenni. /A bölcsész csoportokat nem is említem, mert ott alig két-három ember akar azonos szakot tanulni./

Ezekkel a csoportokkal - amelyekben sokszor nincsen két egyforma diák sem - kell záros határidőn belül maximális eredményt elérni. Nehezíti tehát munkánkat 1/ a hallgatók nagyon különböző volta, 2/ a magas követelmények, amelyeknek elérése feltétlenül szükséges az egyetemi tanulmányok megkezdéséhez, 3/ a rendelkezésünkre álló rendkívül rövid idő.

Ha a fentieket átgondoljuk, nem szorul bizonyításra a differenciált oktatás létjogosultsága, sőt szükségessége. Csupán az a probléma, hogy milyen cél érdekében és milyen szempontok szerint differenciáljunk.

A cél világos: a hallgatókat alkalmassá kell tennünk arra, hogy az egyetemet egy éven belül megkezdhesék - és természetesen lehetőleg sikeresen el is végezzék majd. De szeretném hangsúlyozni, hogy a hallgatókat, és nem a csoportokat. Sokszor hihe-

tetlenül nagy különbségek vannak a csoportok egyes tagjai között már képességeik alapján is. Ha egy hallgatónál jó képességhez még jó előképzettség és otthonról hozott kultúráltság is társul, egészen más eredményeket lehet vele elérni, mint a csoport más, gyengébb tagjaival. A mi feladatunk mindenkit a lehető legjobban készíteni fel az egyetemi tanulmányokra.

Nehezebb kérdés, hogy milyen szempontok szerint differenciáljunk?

Véleményem szerint a cél eléréséhez szükséges készségek kialakítását, és a tanítási módszerek differenciálását vegyük alapul. Nagy választási lehetőségünk nincs is. Hiszen adott a tananyag, amit meg kell tanítanunk. Ezen nem változtathatunk. Adott az idő - ami mint tudjuk, rövid - ezt meg nem nyújthatjuk. Nem emelhetjük és nem csökkenthetjük az óraszámokat. Nem bonthatjuk fel a szakok szerinti csoportokat, s végül nem növelhetjük a tanárok és a segédszemélyzet létszámát sem. Marad tehát ami nem tananyag, nem tanítási idő és nem munkabér: a készségek és a módszerek. Vizsgáljuk meg ezeket közelebbről.

Mit kívánnak a mi hallgatóinktól, amikor belépnek az egyetemre:

- értsék meg az ott elhangzó magyar beszédet;
- tudják követni, jegyzetelni és majd meg is tanulni az előadások és gyakorlatok anyagát;
- a vizegán akár szóban, akár írásban számot tudjanak adni arról, amit tanultak.

Mi szükséges ehhez?

- 1/ Gyors és lehetőleg pontos beszédmegértés.
- 2/ Lényegmeglátás és jegyzetelési készség.
- 3/ Irni tudás.
- 4/ Szóbeli kifejezőkészség.

Azt hiszem, éppen ezek a dolgok azok, amelyekben a legnagyobb különbségek vannak a hallgatók között.

Egy idegen nyelven való beszéd megértése lényegesen kevesebb problémát okoz egy olyan hallgatónak, aki már egy vagy több idegen nyelvet tanult. Miért okozna problémát a jegyzetelése egy olyan hallgatónak, aki otthon talán néhány évet az egyetemen is elvégzett már? Ugyanakkor vannak ilyen hallgatók, akik még a latin betűket sem ismerik.

Más-más mértékben van tehát szükségük a hallgatóknak az egyes készségek fejlesztésére.

Vizsgáljuk most a módszerbeli differenciálás kérdését. Ezt két részre kell bontani:

- 1/ az új anyagot közlő u.n. komplex magyarórák és a szaktárgyi órák anyagában felmerülő módszertani kérdésekre;
- 2/ a már megértett anyag megtanulását célzó gyakorló órák vagy foglalkozások módszertani problémáira.

Engem ez utóbbi érdekel. Véleményem szerint itt messzemenően figyelembe kell venni a hallgatók egyéni sajátosságait mind a magyar nyelv, mind a szaktárgyak megtanításának esetében. Mire gondolok itt? Ugyanazt a tanítási anyagot a különböző típusú hallgatók különbözőképpen tanulják meg a legkönnyebben. Ezért többféle feldolgozásban a leggazdaságosabb foglalkozniuk vele. Például vannak, akik nagyon igénylik a szemléltetést, mert képtelenek a dolgok vizuális elképzelésére. Mások viszont a leírt szöveg alapján nagyon jól megértenek kísérleteket, elképzelnek eseményeket. Ugyanígy sokan pusztán könyvből is könnyen megtudnak tanulni ismeretlen szavakat, szövegeket; mások ha nem hallják, nem bírják megjegyezni őket. Sokan csak táblázatok segítségével igazodnak el pl. a nyelvtanban. Másokat zavar a túlzott nyelvtanozás, inkább automatizálni akarják a mondatmodelleket. A legégetőbb kérdés az, hogy mindezt hogyan, milyen keretek között lehet megvalósítani. Van egy terület, ahol kínálkozik megoldás. Egy terület, ahol nincs csoportkeret, jobb időbeosztással időt is lehet nyerni és kevés tanárral megoldható. Ez pedig a hallgatók órára való készülése, valamint a gyakorló óráknak az a része, amelyet "egyéniessíteni" lehet.

1972-ben kezdtünk foglalkozni a differenciált oktatás kérdéseivel. Számos felmérés, részben sikeres, részben sikertelen kísérlet áll mögöttünk, és lassan három éves tapasztalat.

1972-ben a hallgatók írásbeli dolgozatai alapján csináltunk egy felmérést azzal a céllal, hogy a főbb nyelvtanulási problémákat feltérképezzük. Az eredményekből kitűnt a hallgatók nagy különbözősége, s elkezdtük ennek nyomán az egyes jellemző vagy éppen a különleges hibák okait kutatni. Kérdőívet bocsátottunk ki, beszélgettünk a hallgatókkal. A tapasztalatok alapján az 1972/73-as tanévben u.n. tanulószobát szerveztünk. Ez a tanulószoba még csak a magyar tanulás segítésére szolgált. Magnószalagokra, feladatlapokra és a "kis korrepetitor" nevű mechanikus oktatógépre dolgoztuk fel az anyagot.

1973/74-ben nem sikerült a kísérletet folytatni, mert nem tudtunk felügyeletet biztosítani a foglalkozásokhoz.

1974/75-ben kezdtem tanítani a nyelvi laboratóriumban, s a két gyakorló foglalkozást néhány csoportnál a kísérlet továbbfolytatására használtam fel. Ebben az évben tovább differenciáltuk a feladatlapokat. A magnószalag és feladatlap együttes használatát próbáltuk ki. Megvizsgáltuk annak a lehetőségét is, hogyan lehetne ezt a módszert a szaktárgyak tanulásában is felhasználni. Ebben az évben végre sikerült berendezni a gyakorló labort, ahol már minden diák számára elérhetőek a feladatlapok, kiejtési gyakorlatok, nyelvtani automatizációs gyakorlatok, tollbamondások, jegyzetelési gyakorlatok és természetesen a tankönyvi szövegek felvételei. A szaktárgyakhoz a II. félévben kaphatnak anyagot a hallgatók. Az alábbi gyakorlattípusok közül válogathatnak a hallgatók :

- 1/ Kifejezések, amelyek megértése, ismerete szükséges a szaktárgyakhoz
- 2/ Biológiai, fizikai, kémiai, történelmi, művészet-történeti, irodalmi szakszövegek hangfelvételei

3/ Kérdés-felelet formában feldolgozott szaknyelvi hanganyag a gyors megértés és válaszadási reakció kidolgozására.

Részben kontrollként, részben új szempontok érvényesítésével újabb felmérést végeztünk. Ennek célja az volt, hogy pontosabb képet kapjunk a diákok órákra való készülésének körülményeiről, módszereiről. A hallgatók 9 kérdést kaptak, e ezekre írásban kellett válaszolniuk. A kérdések a lecke megtanulására fordított időre, a tanulás helyére, módszereire s a legnehezebb problémákra vártak feleletet. A felmérést az év végén záróvizsgát tevő csoportok minden hallgatójával elkészítettük. A felmérés adatszerű eredményét a nevelési értekezleten ismerttettem. A részletes elemzésre a nyár folyamán kerül sor. A következő tanév laboratóriumi gyakorló óráit és a laborban biztosítható tanulási lehetőséget az eredmények alapján fogjuk megszervezni, bővíteni vagy átalakítani.

Reméljük, hogy munkánk következményeként a hallgatók és a tanárok túlterheltsége csökkenni fog, a nyelvtanítás illetve a tanulás pedig még jobb eredményeket ér el az elkövetkező években.

O oOoOoOoOoOoOoO O